

אגדה היום

הרחבות וכיווני מחשבה על אגדות התלמוד סביב הדף היומי

סנהדרין לז: אדם נברא יחידי

מאדם הראשון למיליארדים: להיות הרבה, להיות אחד

מי מסוגל לדמיין את עצמו לבד בעולם? יש אנשים שישמחו לגלות הם לבד בעולם, אך מכל מקום איננו מכירים מציאות כזאת. אנו רגילים לעולם מלא אנשים. זהו מצב טבעי כל כך, עד שקשה להבין כיצד בימי קדם - כשהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, במתכונת האידיאלית לכאורה - היה בארץ רק אדם אחד. מדוע נברא האדם יחידי, ללא חברה?

המשנה מונה ארבע סיבות: ללמד שפגיעה בנפש היא כפגיעה בעולם מלא, כדי שאדם לא יוכל להתנשא על חברו בטענה שמוצאו גדול וחשוב יותר, כדי להבהיר את אחדות ה' וכדי להודיע את גדולתו על ידי ריבוי בני אדם. את ארבע הסיבות אפשר לחלק לשתי קבוצות: שתי הראשונות נשארות בתחום שבו עוסקת במשנה - יחסים בין בני אדם. בשתי האחרונות, ממריאה המשנה ליסודות האמונה בקדוש ברוך הוא. ברגע כשמחלקים את הסיבות לשני תחומים, מתברר שאין כאן ארבע סיבות שונות, אלא שתי סיבות שכל אחת מהן מופיעה בשני מישורים שונים - החברתי והאמוני. סיבה אחת לבריאת האדם יחידי היא אחדות ה' - הקדוש ברוך הוא אחד, ולכן גם האדם הנברא בצלמו הוא אחד. כפי שבאלוקות אין ריבוי ואין רשויות שונות, גם באדם אין מקום לפילוגים ומריבות. טעות היא לחשוב כמו האלילות שיש מאבקי כוחות בין האלים, ובאותה מידה טעות להיאבק זה בזה ולחשוב שיש אנשים (או מינים, או גזעים) נעלים יותר או פחות. הסיבה השנייה נראית דווקא הפוכה: גדולתו של הקדוש ברוך הוא, כלומר אינסופיותו, מתגלה על ידי ריבוי ללא גבול. מהמקור האלוקי האחד מסתעפים אין סוף פרטים שאינם דומים זה לזה, ולעיקרון זה יש גם משמעות חברתית: כל אחד בפני עצמו הוא עולם מלא.

הקדוש ברוך הוא מתגלה הן דרך האחדות והן דרך הריבוי. דרך ההבנה שכל הברואים שייכים למערכת אחת שנבראה בידי בורא אחד, ומנגד דרך השונות והפער בין כל הברואים. מתוך כך, גם היחסים הבין-אישיים מגלים את האלוקות בשתי דרכים שונות - דרך השלום בין הבריות, ודרך ייחודו של כל אחד בתור ישות עצמאית. אדם אינו נמדד רק ביכולת שלו לחיות בשלום ובשיויון עם הזולת, אלא גם ביכולתו להבין שלו ולחברו יש זכות קיום גם בלי כל קשר זה לזה, כביכול כל אחד מהם יכול לחיות לבדו בעולם. חברו הוא עולם מלא, וגם הוא יכול לומר "בשבילי נברא העולם".

לכל הכיוונים כמובן יסוד אחד: לאותו מטבע של אחדות ה' יש שני צדדים - השלמות ההרמונית והריבוי האינסופי, וכל צד בעצמו מופיע בשני מישורים - האלוקי והאנושי. דרך ההתנהלות בינינו, בני האדם, אנו קרואים להמשיך ולהופיע את משמעות היות האדם אחד, ומתוך כך לגלות כי ה' אחד ושמו אחד.

כיצד מאיימין על עדי נפשות? היו מכניסין אותן ומאיימין עליהן... הו יודעין שלא כדני ממונות דיני נפשות.

דיני ממונות, אדם נותן ממון ומתכפר לו;

דיני נפשות, דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם, שכן מצינו בקין שהרג את אחיו, שנאמר: דמי אחיך צעקים, אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך, דמו ודם זרעיותיו.

דבר אחר, דמי אחיך - שהיה דמו משלך על העצים ועל האבנים.

לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו אבד עולם מלא,

וכל המקים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו קים עולם מלא.

ומפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו אבא גדול מאביך.

ושלא יהו מינין אומרים, הרבה רשויות בשמים.

ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שאדם טובע כמה מטבעות בחותם לה אחד וכלן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון - ואין אחד מהן דומה לחברו.

לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר, בשבילי נברא העולם.